

**ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM**

HOÀNG VĂN HÒI

**PHÁT TRIỂN NĂNG LỰC HỌC SINH LỚP 11
TRONG DẠY HỌC ĐỌC HIỂU TÁC PHẨM TRUYỆN NGẮN**

LUẬN VĂN THẠC SĨ KHOA HỌC GIÁO DỤC

Thái Nguyên, năm 2019

**ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM**

HOÀNG VĂN HÒI

**PHÁT TRIỂN NĂNG LỰC HỌC SINH LỚP 11
TRONG DẠY HỌC ĐỌC HIỂU TÁC PHẨM TRUYỆN NGẮN**

**Ngành: Lí luận và phương pháp dạy học Văn - Tiếng Việt
Mã số: 8 14 01 11**

LUẬN VĂN THẠC SĨ KHOA HỌC GIÁO DỤC

Cán bộ hướng dẫn: PGS.TS Nguyễn Thị Thu Thủy

Thái Nguyên, năm 2019

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan đây là công trình nghiên cứu khoa học của cá nhân tôi. Các số liệu, thông tin và kết quả nghiên cứu trong luận văn là trung thực, là kết quả làm việc của tôi và chưa từng được công bố trong bất kì công trình nghiên cứu khoa học nào khác. Các thông tin, số liệu mà tôi trích dẫn trong luận văn đều đã được thẩm định và trích rõ nguồn gốc.

Thái Nguyên, tháng 9 năm 2019

Tác giả luận văn

Hoàng Văn Hồi

LỜI CẢM ƠN

Lời đầu tiên, em chân thành cảm ơn tới các quý Thầy Cô giáo, cán bộ khoa Ngữ văn, phòng quản lý và Đào tạo sau Đại học trường Đại học Sư phạm - ĐHTN đã tạo điều kiện cho em có một môi trường học tập và nghiên cứu thuận lợi để hoàn thành tốt luận văn của mình. Em xin chân thành cảm ơn các Giáo sư, Phó Giáo sư, Tiến sĩ đã tham gia giảng dạy tận tình lớp Cao học Lý luận và Phương pháp dạy học Văn -Tiếng Việt K25 - Trường Đại học sư phạm - ĐH Thái Nguyên. Đặc biệt, em xin bày tỏ lòng kính trọng và gửi lời cảm ơn sâu sắc nhất tới PGS.TS Nguyễn Thị Thu Thủy - người đã tạo mọi điều kiện động viên và tận tình giúp đỡ em trong suốt quá trình học tập, thực hiện và hoàn thành luận văn. Em xin gửi lời cảm ơn chân thành tới gia đình và bạn bè đã tận tình giúp đỡ trong suốt quá trình học tập và hoàn thành luận văn.

Em xin chân thành cảm ơn !

Thái Nguyên, ngày 20 tháng 11 năm 2019

Tác giả luận văn

Hoàng Văn Hối

MỤC LỤC

LỜI CAM ĐOAN	i
LỜI CẢM ƠN.....	ii
MỤC LỤC	iii
DANH MỤC CÁC CHỮ VIẾT TẮT.....	iv
MỞ ĐẦU.....	1
1. Lí do chọn đề tài	1
2. Lịch sử vấn đề.....	3
3. Mục đích và nhiệm vụ nghiên cứu	8
4. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu	8
5. Phương pháp nghiên cứu	9
6. Giả thuyết khoa học	10
7. Cấu trúc luận văn	10
PHẦN NỘI DUNG.....	11
Chương 1: CƠ SỞ LÝ LUẬN VÀ THỰC TIỄN CỦA ĐỀ TÀI	11
1.1. Cơ sở lý luận.....	11
1.1.1. Dạy học đọc hiểu theo định hướng phát triển năng lực	11
1.1.2. Đặc điểm của thể loại truyện ngắn	22
1.1.3. Đặc điểm nhận thức và đặc điểm tâm lý của học sinh THPT	29
1.2. Cơ sở thực tiễn.....	32
1.2.1. Nội dung dạy học truyện ngắn trong SGK Ngữ văn 11 tập 2	32
1.2.2. Thực trạng việc dạy học đọc hiểu truyện ngắn trong SGK Ngữ văn 11 tập 2 ở trường THPT	35
1.2.3. Nguyên nhân và giải pháp	40
TIỂU KẾT CHƯƠNG 1	45
Chương 2: BIỆN PHÁP PHÁT TRIỂN NĂNG LỰC HỌC SINH LỚP 11 TRONG DẠY HỌC ĐỌC HIỂU TÁC PHẨM TRUYỆN NGẮN	46

2.1 Yêu cầu đối với việc dạy học đọc hiểu truyện ngắn theo định hướng phát triển năng lực HS	46
2.1.1. Dạy cách kiến tạo nghĩa cho văn bản truyện ngắn	46
2.1.2. Dạy phương pháp, kỹ thuật đọc hiểu truyện ngắn	46
2.1.3. Dạy kỹ năng tương tác trong quá trình đọc truyện ngắn.....	47
2.1.4. Kết hợp dạy viết, nghe, nói, trong quá trình dạy đọc hiểu truyện ngắn.....	48
2.1.5. Phối hợp nhiều phương pháp trong quá trình dạy đọc hiểu truyện ngắn	49
2.2. Các biện pháp phát huy năng lực học sinh lớp 11 trong dạy học đọc hiểu truyện ngắn	49
2.2.1. Hướng dẫn HS nhận biết các chi tiết quan trọng, ý chính.....	49
2.2.2. Hướng dẫn HS dự đoán	49
2.2.3. Hướng dẫn HS suy luận.....	50
2.2.4. Khởi gợi kiến thức nền của HS	51
2.2.5. Hướng dẫn HS tưởng tượng	54
2.2.6. Hướng dẫn HS tóm tắt văn bản	55
2.2.7. Hướng dẫn HS tự kiểm soát cách hiểu của bản thân.....	56
2.2.8. Hướng dẫn HS phê phán, đánh giá.....	56
2.2.9. Biện pháp khởi gợi cảm xúc của HS	57
2.2.10. Hướng dẫn HS ghi chép kết quả trong quá trình đọc	58
2.3. Thiết kế các hoạt động dạy học đọc hiểu truyện ngắn nhằm phát huy năng lực HS	59
TIÊU KẾT CHƯƠNG 2	68
Chương 3: THỰC NGHIỆM SƯ PHẠM.....	69
3.1. Mục đích thực nghiệm.....	69
3.1.1. Mục đích	69
3.1.2. Yêu cầu	70
3.2. Đối tượng và địa bàn thực nghiệm	70

3.3. Nội dung thực nghiệm	71
3.4. Hình thức thực nghiệm	71
3.5. Giáo án thực nghiệm.....	71
3.6. Đánh giá kết quả thực nghiệm.....	84
3.7. Kết quả thực nghiệm.....	85
3.7.1. Đối với giáo viên	86
3.7.2. Đối với học sinh.....	87
KẾT LUẬN.....	90
TÀI LỆU THAM KHẢO	93
PHỤ LỤC	

DANH MỤC CÁC CHỮ VIẾT TẮT

STT	TỪ, NGỮ VIẾT TẮT	TỪ, NGỮ ĐẦY ĐỦ
1	BGDĐT	Bộ giáo dục đào tạo
2	DTTS	Dân tộc thiểu số
3	GD-ĐT	Giáo dục đào tạo
4	GV	Giáo viên
5	HS	Học sinh
6	NDDH	Nội dung dạy học
7	NLVH	Nghị luận văn học
8	PTNL	Phát triển năng lực
9	SBT	Sách bài tập
10	SGK	Sách giáo khoa
11	SGV	Sách giáo viên
12	THPT	Trung học phổ thông

MỞ ĐẦU

1. Lí do chọn đề tài

1.1. Môn Ngữ văn là một trong những môn học có vị trí và tầm quan trọng số một ở nhà trường phổ thông. Ngoài chức năng công cụ, môn học này còn góp phần rất lớn nhằm hình thành và phát triển các năng lực chung cũng như góp phần bồi dưỡng tư tưởng, tình cảm và các phẩm chất cao đẹp của người học. Trước yêu cầu cấp thiết của đổi mới giáo dục, Nghị quyết Hội nghị TW 8 khóa XI về đổi mới căn bản, toàn diện giáo dục và đào tạo nêu rõ: “Tiếp tục đổi mới mạnh mẽ phương pháp dạy và học theo hướng hiện đại; phát huy tích cực chủ động, sáng tạo và vận dụng kiến thức, kỹ năng của người học khắc phục lối truyền thụ áp đặt một chiều, ghi nhớ máy móc. Tập trung dạy cách học, cách nghĩ, khuyến khích tự học, tạo cơ sở để người học tự cập nhật và đổi mới tri thức, kỹ năng, phát triển năng lực”. Vì vậy, chương trình và SGK Ngữ văn theo yêu cầu mới của xã hội và thời đại đặt ra nhiều vấn đề không dễ giải quyết. Trước hết phải tập trung phát triển năng lực người học, coi trọng khả năng làm được, vận dụng được những gì đã học để giải quyết các vấn đề đặt ra trong cuộc sống, qua đó mà phát triển tư duy, óc sáng tạo,... Chương trình Ngữ văn 2018 đã chú ý đến tính chất công cụ và thẩm mỹ - nhân văn; chú trọng mục tiêu và giải pháp giúp HS phát triển toàn diện các phẩm chất và năng lực; kết hợp phát triển các năng lực chung như tự chủ và tự học, giao tiếp và hợp tác, giải quyết vấn đề và sáng tạo với phát triển các năng lực đặc thù như năng lực ngôn ngữ, năng lực văn học,...; kết hợp phát triển năng lực với phát triển phẩm chất. Thông qua các văn bản ngôn từ và những hình tượng nghệ thuật sinh động trong các tác phẩm văn học, bằng hoạt động đọc, viết, nói và nghe, môn Ngữ văn giúp HS hình thành và phát triển những phẩm chất tốt đẹp và các năng lực cốt lõi để học tập tốt các môn học khác, để sống và làm việc hiệu quả, và để học suốt đời. Trong chương trình Ngữ văn phổ thông, văn bản văn học có số lượng nhiều hơn. Do vậy hoạt động đọc hiểu văn bản văn học cũng vì thế giữ vị

trí quan trọng, trực tiếp phát triển năng lực tiếp nhận, giải mã cái hay, cái đẹp của văn bản văn học. Qua đó, HS biết đọc hiểu ngôn từ nghệ thuật, nhận biết, lí giải, nhận xét và đánh giá những đặc sắc về hình thức, từ đó biết tiếp nhận đúng và sáng tạo các thông điệp nội dung về nghĩa, ý nghĩa, chủ đề, tư tưởng, cảm hứng của văn bản văn học. Muốn hình thành, phát triển năng lực văn học phải thông qua các hoạt động đọc, viết, nói, nghe theo các yêu cầu từ thấp tới cao. Ngoài ra, môn học này còn góp phần phát hiện, bồi dưỡng các HS có năng khiếu văn chương.

1.2. Đọc hiểu là khâu có vị trí rất quan trọng trong suốt quá trình dạy học theo định hướng đổi mới giúp học sinh phát huy tích cực sáng tạo. Đọc hiểu là năng lực cơ bản của con người tuy nhiên muốn hoạt động đọc hiểu có hiệu quả thì cần có áp dụng những phương pháp đọc tích cực và sáng tạo để khai thác được hết giá trị nội dung mà tác phẩm mang lại. Các tác phẩm truyện ngắn trong chương trình Ngữ văn 11 là những tác phẩm xuất sắc tiêu biểu có giá trị về mặt nội dung và nghệ thuật, có những đóng góp lớn cho nền văn học Việt Nam. Mỗi tác phẩm là một bức tranh, một thông điệp sinh động về cuộc sống thường ngày của con người, được tổ chức nghệ thuật thông qua xây dựng hệ thống hình tượng các nhân vật có tính cách điển hình đặc trưng cho cả một giai đoạn lịch sử cũng như không gian và thời gian của giai đoạn lịch sử đó. Tình huống truyện có tính chất vấn đề và cốt truyện độc đáo, tạo hứng thú cho cả người dạy và người học. Qua đọc hiểu truyện ngắn, hình thành và phát triển ở học sinh các năng lực văn học, cảm thụ thẩm mỹ, phương pháp tư duy và đặc biệt là phương pháp tự học, khả năng vận dụng những điều đọc được và kiến thức đã học vào trong thực tiễn cuộc sống. Dạy học đọc hiểu, phát huy năng lực của học sinh là mối quan tâm hàng đầu của các nhà nghiên cứu sư phạm trong và ngoài nước. Vì dạy đọc hiểu gắn với đổi mới phương pháp dạy học theo hướng tích cực hóa hoạt động của học sinh, luôn coi học sinh là chủ thể của hoạt động đọc-hiểu, chủ động, tích cực tiếp xúc với văn bản, tác phẩm và giải mã văn bản